Ympäristövaliokunta
00102 Eduskunta

2.6.2020

Valkoposkihanhi on siirrettävä metsästyslain piiriin ja sen aiheuttamat vahingot korvattava täysimääräisesti

Valkoposkihanhi on tuonut vakavan taloudellisen ongelman satovahinkojen takia erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomen maatiloille. Sieltä, minne ne laskeutuvat, ne syövät kaiken vihreän ja tuhoavat viljelyksiä. Vahinkojen määrät lasketaan miljoonissa euroissa, joista korvauksen piiriin tulee arviolta vain noin puolet - tämä johtuu nykyisistä korvauskäytännöistä. Niitä ollaan nyt onneksi uudistamassa.

Ongelma lisääntyy samassa suhteessa kuin valkoposkihanhien määrä. Populaatio on kasvanut suojelustatuksen saannin aikaisesta 200.000 yksilöstä arviolta jopa kymmenkertaiseksi, ja se jatkaa kasvuaan 10-20 % vuodessa. Ongelma ulottuu muuttoaikoina pääosin seuraaville alueille: Uusimaa, Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo. Suurimmat tuhot niin pinta-aloissa kuin euroissa ovat Pohjois-Karjalassa: keskimäärin 25.000 e/tila, ja suurin yksittäisen tilan kärsimä vahinko jopa 250.000 e/tila.

Ongelman vakavuutta maatiloille voidaan kuvata seuraavasti:

- Peltoja viljellään ihmisten ja karjan ravinnoksi, ei linnuille. Lintuja varten voidaan perustaa esim. ns. lintupeltoja, mutta valtiolla/EU:lla ei ole ollut riittäviä varoja niiden perustamiseen.
- Vuonna 2018 hanhivahinkoja korvattiin eniten Pohjois-Karjalassa, noin 1 miljoonaa euroa, mikä vastaa vain noin puolta vahinkojen todellisesta arvosta. Tämä arvio perustuu viljelijöiden omiin arvioihin, koska tehtyä työtä ja kylvöjen uudistusta ei korvata, minkä lisäksi taulukoiden perusteella määrittyvät korvausperusteena käytettävät satotasot ja/tai hinnat eivät vastaa todellisuutta. Kuluvan kevään osalta ylittynee korvauksissa 2 miljoonan euron raja. Todelliset vahingot ovat oletettavasti kaksinkertaiset.
- Kaakkois-Suomessa ilmoitettujen vahinkojen määrä nousi viime vuonna reilut 50 % edellisvuodesta, ja etenkin alueen pohjoisosissa lisääntyvät edelleen voimakkaasti. Tuhot näyttävät tämän hetken arvion mukaan tuplaantuvan viime vuodesta.
- Populaation kasvaessa ongelman laajuus alueellisesti ja taloudellisesti tulee lisääntymään.
- Hanhet ovat aiheuttaneet syysviljojen viljelyn lopettamisen maakunnassa, koska hanhet syövät oraat siemeniä myöten. Esimerkiksi Liperin Mylly huutaa syysviljoja. Sama ongelma on erikoiskasvien kohdalla. Viljelijöillä on sopimuksia ja muita yhteiskunnallisia velvoitteita, mutta hanhien vuoksi ei sitä tuotantoa, mitä markkinoilla tarvittaisiin. Kustannuksista kärsijäksi jää viljelijä. Esimerkiksi Kymenlaaksossa on tänä keväänä menetetty härkäpapuviljelmiä, joita yritetään korvata viljalla.
- Karjatilat ovat yleensä hanhien keväiseen muuttoajankohtaan mennessä syöttäneet talvirehunsa karjalle, joten ne ovat varautuneet laidunruokintaan. Hanhet ovat syöneet laitumet ja ensimmäisen rehusadon. Nämä tilat ovat todellisissa vaikeuksissa niin taloudellisesti kuin henkisesti. Ääritapauksissa joutuvat hävittämään karjaansa nyt tai syksyllä. Näitä välillisiä vaikutuksia ei korvauksissa huomioida.

Esitämme seuraavaa:

- **Valkoposkihanhi siirrettävä metsästyslain mukaiseksi riistalajiksi**. Lajirunsaus kestää hyvin metsästyspaineen. Myös metsästyslakiin kuuluvana lajina pitää olla mahdollisuus täysimääräisiin korvauksiin.

- **Valkoposkihanhi siirrettävä lintudirektiivin liitteeseen II/1, mikä mahdollistaa tavanomaisen metsästyksen.**

- **Poikkeuslupia myönnettävä tehokkaasti** sekä tulkinnan että prosessin nopeuden kannalta. EU:n ja kansalliset tulkinnat ovat saatava selkeiksi ja kansantajuiseksi, esimerkiksi mikä on viljelmille aiheutunut vakava vahinko/kuka sen määrittää eli milloin poikkeusluvan voi saada.
- Ennaltaehkäisyyn tehoa mm. siten, että poikkeusluvat myönnetään nopeasti ja siten, että nyt käynnissä olevassa lainsäädäntöhankkeessa mahdollistetaan avustusten myöntäminen myös ennaltaehkäisytoimiin.
- Ennaltaehkäisyyn liittyen lintupeltoasiat kuntoon maatalouden tukijärjestelmissä.
- Joustoa maataloustukien ehtoihin, sillä nyt niitä käytännössä tarvitaan. Esimerkiksi vahinkoja kärsivien luomukarjatilojen rehuntarvetta voidaan helpottaa tavanomaisella rehulla, koska luomurehua ei ole markkinoilta saatavana. Hanhivahingot ovat ylivoimainen este.

- **Menetykset korvattava täysimääräisesti**. Korvauksissa huomioitava myös erikoiskasvit, tuotantotavat ja Natura-alueet. MTK on tehnyt omat esityksensä, joissa on esitetty todellisten kulujen huomioiminen. Esimerkkeinä mainittakoon seuraavat: työkulut mukaan, taulukoiden rinnalle mahdollisuus poiketa taulukoiden ilmoittamista satotasoista ja hinnoista, jos ne eivät vastaa todellisuutta, sekä taulukoiden kehittäminen todellisia tilanteita vastaaviksi.
- Riittävät budjettivarat korvausten täysimääräiseen maksamiseen, koska toimivakaan korvausjärjestelmä ei auta, jos rahaa korvausten maksamiseen ei ole.

Haluamme tuoda esiin MEP Petri Sarvamaan komissiolle tekemän kysymyksen valkoposkihanhien aiheuttamien vakavien vahinkojen ehkäisystä. Nyt meillä on todellinen ongelma, jonka ratkaisemisen vaikeus on ajan myötä moninkertaistunut. Miksi Suomi ei ole ottanut täysimääräisesti käyttöön lintudirektiivin 9 artiklan mukaista mahdollisuutta myöntää poikkeuslupia viljelmille koituvien vakavien vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi? Ote komission vastauksesta Sarvamaan kysymykseen:

> *”jäsenvaltiot voivat, jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole, myöntää lintujen pyydystämistä ja tappamista koskevia poikkeuksia viljelmille koituvan vakavan vahingon estämiseksi tai kansanterveyden turvaamiseksi. Jäsenvaltioiden vastuulla on varmistaa, että 9 artiklan vaatimukset täyttyvät. Komission yksiköt ovat valmiita avustamaan jäsenvaltioita näiden säännösten täysimääräisessä hyödyntämisessä.”*

Edellytämme, että ministeriöissä ryhdytään viipymättä toimenpiteisiin ongelman helpottamiseksi. Tällä hetkellä omaisuudensuoja ei toteudu eikä maatalouden jo ennestään heikko kannattavuus kestä ongelmatilanteen jatkumista.
Tilanne on merkittävä riski huoltovarmuudelle.

Vilho Pasanen
Toiminnanjohtaja
MTK-Pohjois-Karjala

Tuula Dahlman
Toiminnanjohtaja
MTK-Kaakkois-Suomi